AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2025 / 87 • Ekim 2025

AĞRI DAĞI SEMBOLÜNÜN ERMENİSTAN PASAPORT DAMGALARINDAN KALDIRILMASI

Selenay Erva YALÇIN

Analist

Geçtiğimiz günlerde Ermenistana giriş ve çıkışlarda pasaportlara vurulan damgalardaki Ağrı Dağı simgesini 1 Kasım 2025 itibarıyla kaldırılması[1], Ermenistanda muhalefetin ve ülke dışında da diasporanın militan kesiminin tepkisini çekmiştir. Paşinyanı hâlihazırda barış antlaşması ve normalleşme süreçleri özelinde fazla taviz vermekle suçlayan bu gruplar, damga konusunda da benzer suçlamalarına devam etmiştir.

Bilindiği üzere Ağrı Dağı, mitolojik olarak Ermeniler için kutsiyet atfedilen[2] ve bu sebeple tartışmaların zaman zaman odağında bulunabilen bir unsurdur. Damgalardaki Ağrı Dağı simgesinin kaldırılması da Türkiye ile normalleşme ve bu sürecin sonucu olarak sınırların açılması ihtimali hususunda yaşanan gelişmelerin bir parçası olarak gösterilmektedir. Diasporanın ve muhalefetin tepkisini çeken bu yaklaşım yeni değildir. Paşinyan mevzubahis düzenlemeden aylar önce Ermenistanın milli marşının, devlet armasının, tarih kitaplarındaki müfredatın değişeceğine dair açıklamalarda bulunmuştur. Ağrı Dağı simgesinin pasaport damgalarından kaldırılması da aslında bu bilinen sürecin bir adımıdır.

Türkiye ile Ermenistanın normalleşme sürecine dair engellerden biri olan ve toprak talebine dayandırılan bu simgesel unsurlar, yalnızca pasaport damgaları ile sınırlı değildir. Pasaportlarda Ağrı Dağı simgesinin bulunması tek başına uluslararası hukuk ve teamüller gereğince kesin bir şekilde Türkiyeden toprak talebinde bulunulması anlamına gelmeyebilir fakat konu yalnızca bu hususi olaydan ibaret olmadığı gibi, diplomatik açıdan da Türkiyenin meşru ve tanınan toprakları dâhilinde bulunan bir coğrafi unsurun pasaport damgalarında kullanılması hâlihazırda hassas olan ilişkiler bakımından hoş bir görünüm yaratmamaktadır. Bununla birlikte, toprak talebinde bulunulduğuna dair tek ibare de pasaport damgaları değildir.

Ermenistanın resmi devlet arması incelendiğinde, armanın tam ortasında duran Ağrı Dağı sembolü net bir şekilde gözlemlenebilir durumdadır.[3] Armadaki birtakım başka semboller ile çevrelenmiş ve görsel olarak hepsinden daha önce ve ortaya konulmak suretiyle vurgulanmış Ağrı Dağı sembolü, Ermenistan devletinin resmi armasında durmakta, yani Ermenistanın tanıtıcı, ayırt edici ve önemli bir simgesi gibi uluslararası kamuoyuna sunulmaktadır. Oysa, Ağrı Dağı fiilen Ermenistan topraklarında değildir, ikili ilişkilerini iyileştirmeye çalıştığı Türkiyenin meşru ve tanınan sınırları içinde bulunmaktadır.

Dikkate değer olan bir başka husus ise eski devlet başkanı Serj Sarkisyanın, Ermenistanda düzenlenen bir yarışmada verdiği demeçte Ermeni gençlere Karabağı biz aldık, Ağrıyı da size bıraktık. sözleridir. Sarkisyan, kendi neslinin üstüne düşen görevi tamamlayarak Karabağı aldığını, kendinden sonraki neslin görevinin ise Ağrı Dağı ile birlikte Batı topraklarını almak olduğunu vurgulayarak açıkça Türkiyenin meşru ve tanınan toprakları üstünde hak iddia etmiştir.[4] Hatta ülkesinin gençlerini başka bir ülkenin toprağına tecavüz etmeye azmettiren ifadelerde bulunmuş, bu yönüyle bir devlet başkanı olarak sağduyu yerine uydurma bir nefret söyleminin peşinden giderek iktidar olduğu dönem için Ermenistanın bölge ülkeleri bağlamında refah ve istikrar sağlayacağına dair umut ışıklarını yok etmiştir. Zürih Protokollerinin üstünden pek de zaman geçmeden yapılan bu hata, Ermenistan-Türkiye ilişkilerinin normalleşmesi ve bölge barış, refah ve istikrarını kuşkusuz zedelemiştir.

Azerbaycan-Ermenistan arasında kaydedilen ilerlemeye rağmen barış antlaşmasının imzalanması için bir engel olma niteliğini koruyan anayasa değişikliği konusu, taraflar arasındaki süreçten bağımsız olarak Ermenistanın toprak taleplerine dair büyük bir kanıt olarak gözlemlenebilmektedir. Anayasanın giriş kısmında kutsiyetle atıf yapılan Bağımsızlık Bildirgesi günümüzde Türkiye sınırları içinde yer alan bazı bölgeleri Batı Ermenistan olarak nitelendirmekte ve bu toprakların Ermenilere ait olduğu iddiası barındırmaktadır. Anayasanın değişeceği ve yalnızca tarihi bir belge olduğu iddia edilen Bağımsızlık Bildirgesine yapılan atfın kaldırılacağı birkaç kez Ermenistan yetkilileri tarafından belirtilmiştir. Değişikliğe dair taslağın hazırlanması ve ilgili toplantılar için devamlı olarak tarih verilmektedir, fakat herhangi bir ilerleme kaydedildiğini söylemek güçtür.

Görüldüğü üzere Ermenistanın birtakım semboller ve hukuki belgeler aracılığıyla Türkiyede toprak talebinde bulunduğunu iddia etmenin gerekçeleri bulunmaktadır. Hukuken tek başına pasaport damgası bir ülkeden toprak talebinde bulunulduğu anlamına gelmeyebilir fakat Ermenistan tarihinde bu haksız talebe dair daha ciddi kanıtlar bulunmaktadır. İkili ilişkilerin normalleşme sürecine girdiği ve yapılan toplantıların, ziyaretlerin gösterdiği üzere ilerleme kaydedilen bu süreçte bahsedilen sembol ve belgeler iyi komşuluk ilişkilerine zarar veren unsurlar olarak varlığını korumaktadır.

Sonuç olarak, pasaport damgalarından Ağrı Dağı sembolünün kaldırılması olumlu bir gelişmedir fakat yeterli değildir. İlişkilerin normalleşmesi için devlet armasında da bulunan aynı sembol kaldırılmalı ve devletin egemenlik alametlerinde bulunan Türkiye karşıtı unsurlar ortadan kaldırılmalı, Batı Ermenistan söylemine son verilmelidir. Yürütülen normalleşme sürecinin ve uluslararası teamüllerin gereği budur, çağdaşlaşma yolunda çaba sarf ettiği görülen Paşinyan iktidarının da, söylemleri doğrultusunda, bu adımları gerçekleştirmesi beklenmektedir.

**Görsel: Report*

[1] Ermenistan, Ağrı Dağı Simgesini Pasaportlardan Kaldırma Kararı Aldı, *Hürriyet*, 15 Eylül 2025, https://www.hurriyet.com.tr/dunya/ermenistan-agri-dagi-simgesini-pasaportlardan-kaldirma-karari-aldi-42949575.

[2] Agos ve Ararat Vurgusu, *AVİM*, 11 Ekim 2018, https://avim.org.tr/tr/Yorum/AGOS-VE-ARARAT-VURGUSU.

[3] State Symbols of the Republic of Armenia, *The President of the Republic of Armenia*, Erişim Tarihi: 3 Ekim 2025, https://www.president.am/en/state-symbols/.

[4] Karabağı Biz Aldık Ağrıyı Size Bıraktık, *Hürriyet*, 26 Temmuz 2011, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/karabag-i-biz-aldik-agri-yi-size-biraktik-18338718.

Yazar Hakkında :

Selenay Erva YALÇIN, 2020 yılında başladığı Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 2024 yılında mezun oldu. 2023 yılının Aralık ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinin (AVİM) uygulamalı eğitim programını tamamladı. Ocak 2024 □□□ AVİM □□□ misafir araştırmacı olarak çalışmaya başlayan Yalçın, Mart 2025 itibariyle analist olarak görevine devam etmektedir. Halihazırda Hacettepe Üniversitesi Kamu Hukukunda yüksek lisansına devam eden Yalçın, AVİM □□□ soykırım hukuku ve Türk-Ermeni ilişkileri alanında çalışmalar yapmaktadır.

Atıfta bulunmak için: YALÇIN, Selenay Erva. 2026. "AĞRI DAĞI SEMBOLÜNÜN ERMENİSTAN PASAPORT DAMGALARINDAN KALDIRILMASI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2025 / 87. Ekim 06. Erişim Kasım 10, 2026. https://mail.avim.org.tr/tr/Yorum/AGRI-DAGI-SEMBOLUNUN-ERMENISTAN-PASAPORT-DAMGALARINDAN-KALDIRILMASI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır